

10. Мала філологічна енциклопедія: довідник / уклали О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2007. – 478 с.
11. Мацько Л. І. Стилїстика української мови : підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2005. – 462 с.
12. Мукаржовський Я. Мова літературна і мова поетична / Я. Мукаржовський // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [ред. М. Зубрицька]. – Львів : Літопис, 2002. – С. 425–447.
13. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови : підручник / О. Пономарів. – К. : Либідь, 1993. – 248 с.
14. Поспелов Н. С. Синтаксический строй стихотворных произведений Пушкина / Н. С. Поспелов. – М. : Издательство Академии наук СССР, 1960. – 252 с.
15. Тарасов Л. Ф. Русская стихотворная речь. Историко-типологический аспект : автореф. дисс. ... д-ра филол. наук : 10.02.02 – рус. язык / Л. Ф. Тарасов. – Днепропетровск, 1980. – 48 с.
16. Українська мова : енциклопедія / редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін. – К. : Українська енциклопедія ім. М. Бажана, 2007. – 857 с.
17. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник / К. Ф. Шульжук. – К. : Академія, 2004. – 408 с. – С. 176–182.
18. Шухова О. О. До генези та сутності синтаксичного поняття інверсії / О. О. Шухова // Мовознавство. – 2012. – № 6. – С. 70–78.

Рычагивская Ю. Е. Специфика порядка слов в поэтической речи в аспекте стилистики.

Анотація

В статтє рассмотрена синтаксическая категория порядка слов с точки зрения стилистики, очерчены аспекты изучения этой проблемы в современной украинской науке, акцентировано внимание на специфике и первичной функции порядка слов в поэтической речи, а также на особенностях реализации его стилистического потенциала.

Ключевые слова: *прямой / обратный порядок слов, инверсия, ритм, поэтическая речь, стилистический потенциал.*

Rychahivska Y. Y. Peculiarity of word order in poetic speech in terms of stylistics.

Summary

In the article, the syntactic phenomenon of word order in terms of stylistics has been studied and the current state of the research in the modern Ukrainian science concerning this problem has been analysed. The attention is drawn to the fact that there are few studies dedicated to this particular phenomenon despite mentioning word order by the local researchers while examining the structure, semantics, communicative construction and stylistic capability of the sentence. The author has explained how the terms «direct word order», «indirect word order», «inversion» are understood by linguists. The aim of the research was to determine the peculiarity of word order in poetic speech and its role in creating expressive stylistic effect. The researcher collected examples from poems and showed that differences in word order enable poets to organize the rhythm of the poem. As a result, the following conclusions were drawn by the author: the main role of word order in poetic speech is to create a rhythmic and intonation pattern of the poetic system; word order can serve as an expressive means only when it is a part of syntactic stylistic devices and figures of speech. In the opinion of the author of the article, the long lasting tradition to use facts of poetic and prose speech as equivalent has been preventing linguists to recognise a poem as a self-contained system. The author's new works on the topic will continue to determine and describe specific variations of word order in poetic speech.

Key words: *direct / indirect word order, inversion, rhythm, poetic speech, stylistic potential.*

УДК 821.111-14.08

Романишин Н. І.,
кандидат філологічних наук, доцент,
докторант кафедри прикладної лінгвістики
Національного університету «Львівська політехніка»
E-mail: romanyshyn33@ukr.net

**ПОЕЗИЯ СЕМЮЕЛА ТЕЙЛОРА КОЛЬРІДЖА
У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ**

У статті висвітлено особливості націєтворчої тематики у поезії англійського поета-романтика С. Т. Кольріджа та проаналізовано шляхи актуалізації основних концептів національної ідентичності – «нація», «народ» та «батьківщина», розкрито фактори, які відображають динаміку суб'єктивних естетичних та ідеологічних засад поета та представляють оригінальну площину світобачення.

Ключові слова: Семюел Тейлор Кольрідж, англійський романтизм, художня література, концепт, метафора.

«Широта» географічного та хронологічного простору романтизму, особливості ставлення романтиків до соціальних та історичних конфліктів епохи, аспекти художнього пізнання та відображення дійсності ставали засадничими для розроблення національної типології цього мистецтва. Багатогранність національного романтизму проявлялася в різних формах, серед яких вагоме значення мав характер художнього «відгуку» романтиків на Французьку революцію і події європейської історії, що слідували за нею, внесок конкретного автора у розвиток виражальних поетичних засобів національної літератури, переосмислення надбань попередніх культурних епох, ставлення до великих авторів Відродження, Просвітництва і класицизму та інтерпретація їхнього творчого спадку. В усіх вище перелічених аспектах постать англійського поета-романтика Семюела Тейлора Кольріджа майже однотайно вважається однією з найунікальніших і найсуперечливіших.

Прагнучи розглянути творчість англійського поета-романтика у широкому європейському контексті, науковці наголошують на тому, що генеза його багатогранних філософських та літературних шукань живилася величезним європейським культурним досвідом від античності до сучасних поетові вчень [1, с. 18–41]. У кристалізації його теоретичних думок про уяву як вищу форму пізнання світу, що відбувається в мистецтві як комплексна єдність інтуїтивного і раціонального, несвідомого і свідомого, у їх практичному втіленні велике значення мали ідеї німецької ідеалістичної та класичної філософії, роботи французьких просвітителів і англійських філософів XVII–XVIII століть, трактати Берклі і кембриджських неоплатоніків, у яких увагу було зосереджено на внутрішньому світі людини, що направляється волею Бога.

Мета цієї роботи – висвітлити певні аспекти творчості англійського поета-романтика у контексті англійської національної літератури та проаналізувати особливості відтворення у його поетичних творах базових концептів національної ідентичності – «народ», «нація» та «батьківщина», що, як правило, не виокремлювались як предмет літературно-критичного та лінгвопоетичного аналізу, оскільки постать поета традиційно оповита ореолом космополітичності та аполітичності.

Проте його поетичний голос уже на ранніх етапах творчості яскраво самобутній та глибоко національно специфічний. Вже ранні поезії Кольріджа за своїм змістом і формою засвідчують синтез традицій англійської національної літератури і нових жанрових та образних форм. Таким поетичним синтезом справедливо вважаються поетичні твори, засновані на рецепції стилістики та змісту народної балади, і так звані «розмовні вірші» (*conversational poems*), написані Кольріджем ще в молодості. Їхнє «мотиваційне» художнє підґрунтя «відлунює» близьким для поета вченням Шилінга про єдність природи і свідомості, «примирення неба, землі і духу», гармонією форми і змісту сонетів Вільяма Боулза (1762– 1850 рр.), ідейним пафосом Мільтонових сонетів та глибиною Шекспірівських образів. Цей відкритий Кольріджем жанр активно використовували в подальшому Вордсворт, Байрон та Шеллі, а пізніше частково застосовували поети інших національних літератур, (наприклад, В. Жуковський) як особливу форму поєднання ліричності, наративності та дидактичності у композиційно-смісловій структурі поетичного твору [6, с. 121]. Неоціненною є також роль Кольріджа у становленні принципів національної літературно-художньої критики, реалізованої автором у наукових працях, присвячених творчості В. Шекспіра та Дж. Мільтона, літературно-філософських працях із проблем художнього пізнання та психології творчості [4]. У фантастичності та містицизмі поезії Кольріджа [1, с. 41] втілена широка тематична палітра – відображення трагічних реалій історичної епохи, виклики суспільної моралі та суспільного устрою Британії на зламі століть, питання естетики та ролі поета у суспільстві, взаємозв'язок духовного та фізичного буття людини, природи та найвищого Абсолюту, шлях самопізнання, поетичне осмислення базових релігійних постулатів.

Англомовна критика неоднозначно сприймала та інтерпретувала поезію Кольріджа, присвячену темі батьківщини та історичним подіям того часу [2, с. 197–207], основну увагу звертаючи на її філософське підґрунтя, проблематику взаємовпливів поезії та домінуючих суспільно-політичних ідей у країні, спираючись на біографічні дані та аналіз епістолярної спадщини поета, або загалом оминала увагою особливості «націєтворчого» мотиву у творах романтика. Національна, суспільно-політична тематика, насправді, не є високопродуктивним фактом поетичного спадку Кольріджа. Поетично осмислені концепти «народ», «нація», «батьківщина» є неоднозначними та розмитими, бо є не стільки наслідком реагування на зовнішні, об'єктивні фактори, скільки відбивають динаміку суб'єктивних естетичних та ідеологічних засад поета, представляють оригінальну площину світобачення.

До творів, які можна означити як такі, що висвітлюють суспільно-історичну тематику та відображають громадянську позицію поета на певних етапах його життя, належить цикл сонетів, присвячених видатним політичним та культурним діячам країни, написаних зимою 1794–1795 років, сатирична поема *Parliamentary Oscillators* (1798), політичні твори *Fire, Famine and Slaughter. A War Eclogue, Destiny of nations* (1796), *Religious Musings* (1794), у яких закладено основи подальшого індивідуального поетичного осмислення складних питань сутності історичного процесу, зародження художнього осягнення понять «нація» та «держава», яскраво проступають паростки «міфології» молодого поета [2, с. 218], тенденції до містичного, трансцендентного трактування суспільних революційних процесів та поступу людської цивілізації і ролі митця у їх відображенні.

У поезії *Ode To The Departing Year* поет означає складність суспільних процесів у формі метафоричного виразу: *dark inwoven harmonies; Heaven's unchanging clime*, до яких поет з острахом і благоговінням прислухається у стані спокійного суму та священного божевілля: *silent sadness, / Then with no unholy madness*, висловлюючи тим самим поетичне та громадянське кредо «відстороненого споглядання» (*free from mortal fear, With inward stillness, and a bowed mind*), призначення митця як медіатора між богом та суспільством, ретранслятора вищих, трансцендентних істин (*I raised the impetuous song, and solemnised his flight*), переданих особливою мовою божественних знаків: *Spirit who sweepst the wild harp of Time*. Уже ці перші рядки одного із найвідоміших творів поета стали об'єктом різкої критики з боку його «революційних» сучасників та послідовників, а також когорти критиків у вітчизняному літературознавстві, які сприймали таку світоглядну позицію як знак відступництва від ідеалів революційних перетворень у суспільстві та зречення віри в основне призначення національного митця, акцентували надмірну увагу на поетовій позиції проголошення богообраності та космополітизму мистецтва.

Однак аналіз композиційної, символічної та смислової площини поеми у плані «видобування» у її надрах зародків націєтворчих концептів «нація», «народ», «держава», «свобода» дає змогу долучитись до глибоких морально-етичних «відкриттів», здійснених автором. У перших частинах поеми автор експліцитно позначає два взаємодіючі вектори її художньої інтерпретації: боротьби добра і зла як перманентного, природного процесу (*Nature struggling in portentous birth; Weep and rejoice!*), що визначає долю окремого індивіда, монарха, нації, та з особливою гостротою піднімає питання аксіологічної амбівалентності на перший погляд очевидно позитивних та прогресивних понять – революції і прагнення свободи як ключових причин суспільних пристрастей та амбіцій політичних лідерів. Благородні мотиви прикривають приховані амбіції: *Arm of might! By peace with proffered insult scared, Masked hate and envying scorn!*; ідея визволення несе із собою нове поневолення: *conquest's glutted hour, human ruin choked the streams*. Із філігранною майстерністю поетичного «натяку», алюзії, інтенсифікації символічних потенцій метонімії, оцінних та емоційних атрибутів Кольрідж створює панораму поворотного періоду європейської історії (*Thou storied'st thy sad hours*), судити який зможе лише «око Пам'яті» з понадземного простору (*Where alone, Voiceless and stern, before the cloudy throne, Aye Memory sits*).

У поетичній формі автор окреслює поняття держави (*thankless Island; the deaf Synod, 'full of gifts and lies!*) та ставить питання про колективну відповідальність за політику воєн та колоніального поневолення народів, актуалізуючи концептуальні ознаки концепту «політика влади» у формі

метафор, основу яких становить лексика з негативними конотаціями – кров, гріх, тортури, стогін, голод: *years of havoc; hunger's bosom to the frost-winds bared; Afric's wrongs; torture's howl*, проголошуючи тим самим «захисників» свободи її найлютішими ворогами – *the darkling foe*. Наважившись взяти на себе роль пророка, Кольрідж в останніх строфах поеми висловлює попередження, що кара за колективний гріх неминуча.

Любов до батьківщини та біль і страх перед її загибеллю, до якої вона неминуче наближається в результаті політики воєн, поглиблення соціальної нерівності, відступництва від законів природи і християнської моралі, становлять дві паралельні площини розгортання образної структури завершальної частини поеми. Земля, наділена природними багатствами та красою, подібна до Едемських садів (*fair as Eden's bowers*), рідний острів – дитя океану (*And Ocean mid his uproar wild Speaks safety to his island child*), запламувала себе злом (*Abandoned of Heaven! mad avarice thy guide, / At cowardly distance, yet kindling with pride; And joined the wild yelling of famine and blood! / The nations curse thee*), стає жертвою деструктивних сил, втілених в образі-символі стерв'ятників (*They with eager wondering / Shall hear Destruction, like a vulture, scream! Strange-eyed Destruction!*), прирікає себе на саморуйнацію (*O Albion! thy predestined ruins rise*).

Традиційна критика висловлювала переконання, що в останніх рядках поезії Кольрідж неоднозначно проголошує ідеї соціальної пасивності та відстороненості поета, втечі від реальної боротьби у світ ілюзорності та суб'єктивізму, що, у свою чергу, однозначно окреслювало домінуючі тенденції його творчості, які у подальших творах набували статусу стійких художньо-мисленневих форм та визначали ідейні орієнтири усієї поетичної спадщини автора. Однак когнітивна реконструкція текстової взаємодії денотативної інформації та відповідних асоціативних процесів творення поетичної інформації дозволяє прослідкувати в останньому фрагменті поезії творення комплексної метафори «душа поета – птах предвісник – посередник між небом та землею». Призначення митця, його щоденний хліб – молитва за рідну землю:

*I, unpartaking of the evil thing,
With daily prayer and daily toil
Soliciting for food my scanty soil,
Have wailed my country with a loud Lament [7].*

Запорукою чистоти і ясності поетичного профетичного бачення істини в образі Бога є піднесення до духовних висот та невтомна робота думки:

*Now I recentre my immortal mind
In the deep sabbath of meek self-content;
Cleansed from the vaporous passion that bedim
God's Image, sister of the Seraphim [7].*

Аналіз поетичних творів Кольріджа, присвячених суспільним, етичним проблемам та «громадянській», «патріотичній» тематиці, дозволяють виділити наступні художньо-семантичні площини актуалізації концепту «батьківщина»: «Англія – благословенний острів» та «Англія – джерело зла», що створюють своєрідну антитезу. У поезії *Fears in Solitude*, написаній у квітні 1798 р. як відгук поета на події європейської історії в часи перед можливим нападом Франції на Британію, основними тропічними формами вираження концепту «батьківщина» є епітети та метафори з домінантною семантикою спокою, непорушності, чистоти: *O'er stiller place, Oh ! 'tis a quiet spirit-healing nook ! the sun, and from the breezy air, Sweet influences trembled o'er his frame*. Батьківщина є простором, візуальними репрезентантами якого виступають атрибути *vernal corn-field, unripe flax, a gay and gorgeous covering on*, та позитивна стереотипізація сприйняття кольору: *All golden with the never-bloomless furze. The level sunshine glimmers with green light*, простором, над яким лунає небесна пісня жайворонка як символу божественної благодаті: *O singing lark, That singest like an angel in the clouds !* Ліричний герой поезії – втілення ідеалу людини, що живе в гармонії з природою, і в цій гармонії знаходить істинне знання і насолоду. У солодкому сні та мріях про майбутнє, відчуваючи духовне єднання зі своїми співгромадянами, він змушений, однак, переживати почуття колективної

відповідальності, усвідомити трагічність реальності, що абсолютно суперечить ілюзорній картині всезагального спокою та благодаті. В емоційному «*We have offended, Oh ! my countrymen ! We have offended very grievously*» виражена ідея колективного гріха – зла, заподіяного одним народом іншому, гріха проголошення та втілення власної вищості, загарбницької політики та поневолення. Ворог насувається на рідну землю, *Like a cloud that travels on*, як кара за політику імперіалізму і постійних воєн за світовий вплив та природні ресурси, відступництво від християнських законів чесності та справедливості: *Oh ! blasphemous ! the Book of Life is made A superstitious instrument, on which We gabble o'er the oaths we mean to break*. Батьківщина – рідний острів під благословенним сонцем – потопає у гріхові та жадобі. Повторення у поетичному контексті займенника *we* і *all* (*allandeverone: all must swear – all and in every place*) та використання форм узагальнення (*We, my countrymen; We, this whole people*) стає основним експліцитним маркером актуалізації концепту «народ», аксіологічний модус існування якого втілений у численних мовно-поетичних формах з негативною семантикою:

- *We, this whole people, have been clamorous*
- ***For war and bloodshed;***
- *We gabble o'er the oaths we mean to break;*
- *Secure from actual warfare, we have loved*
- ***To swell the war-whoop, passionate for war !***
- ***We send our mandates for the certain death***
- ***Of thousands and ten thousands;***
- *Therefore, evil days*
- *Are coming on us, O my countrymen!*[7]

Суспільство, у якому лицемірство стало нормою, характеризується сформованістю основних стереотипів ідентичності, означених поетом як «улюблений спорт» та «втіхи перед сніданком»:

- *war and bloodshed ; animating sports,*
- *The which we pay for as a thing to talk of,*
- ***Spectators and not combatants;***
- *Boys and girls,*
- *And women, that would groan to see a child*
- *Pull off an insect's wing, all read of war,*
- ***The best amusement for our morning meal!***[7]

Підміна та евфемізація понять – доведена до досконалості форма соціальної комунікації – стає нормою:

all our dainty terms for fratricide ;
Terms which we trundle smoothly o'er our tongues
Like mere abstractions, empty sounds to which
We join no feeling and attach no form![7]

Колективна доля і покарання в руках провидіння – приходить до висновку поет та констатує, що усвідомлення сутності слова та діяння є необхідною умовою усвідомлення провини.

Поетична актуалізація концепту «ворог» здійснена в поезії у щонайменше дворівневому форматі – гріх нації, її прокляття як внутрішній ворог, такий же загрозливий і небезпечний, як ворог зовнішній; у двобій прагнуть вступити сили, що сповідують однаковий культ зла. Відповідними образними моделями, що вербалізують спільні у своїй суті поняття боговідступництва, зрадництва, жадоби, лицемірства, війни, поет прагне зобразити абсолютну тотожність режимів держав-антагоністів. Порівняймо:

Британії

The sweet words

*Of Christian promise, words that even yet
Might stem destruction, were they wisely preached,
Are muttered o'er by men, whose tones proclaim
How flat and wearisome they feel their trade :
Rank scoffers some, but most too indolent
To deem them falsehoods or to know their truth.
Oh ! blasphemous ! the Book of Life is made*

Франції

...repel an impious foe,

***Impious and false, a light yet cruel race,
Who laugh away all virtue, mingling mirth
With deeds of murder ; and still promising
Freedom, themselves too sensual to be free,
Poison life's amities, and cheat the heart
Of faith and quiet hope, and all that soothes,
And all that lifts the spirit ! Stand we forth;***

*A superstitious instrument, on which
We gabble o'er the oaths we mean to break ;
For all must swear--all and in every place,
College and wharf, council and justice-court;
All, all must swear, the briber and the bribed,
Merchant and lawyer, senator and priest,
The rich, the poor, the old man and the young;
All, all **make up one scheme of perjury,**
That faith doth reel ; **the very name of God**
Sounds like a juggler's charm; and, bold with joy,
Forth from his dark and lonely hiding-place,
(Portentious sight !) **the owl Atheism,**
Sailing on obscene wings athwart the noon,
Drops his blue-fringed lids, and holds them close,
And hooting at the glorious sun in Heaven,
Cries out, 'Where is it?'*

***Render them back upon the insulted ocean,**
And let them toss as idly on its waves
As the vile sea-weed, which some mountain-blast
Swept from our shores ! And oh! may we return
Not with a drunken triumph, but with fear,
Repenting of the wrongs with which we stung
So fierce a foe to frenzy!
O Britons! O my brethren! I have told
Most bitter truth, but without bitterness.
Nor deem my zeal or factious or mistimed;
For never can true courage dwell with them,
Who, playing tricks with conscience, dare not look
At their own vices[7].*

Заключна частина поезії за своєю суттю та тематикою нагадує політичну промову про сутність влади та оцінки революційних перетворень: зміна політичного режиму задля досягнення всезагального блага – ілюзія, лише зміна мантії, бо сама влада є дзеркалом вад суспільства. Єдино вічним ціннісним орієнтиром поет проголошує віру у справедливість вищого абсолюту, провидіння, що неодмінно покарає тиранів народів, впевненість у незмінності долі індивіда і колективу, торжестві справедливості, джерелом якого є не земна, а небесна сила, що відбивало характерну для раннього романтизму особливість зображення значимих для історії цивілізації подій у релігійно-містичному ключі.

На виклики реальності поет прагнув відповісти поетичним образом, зумовивши його концептуальні параметри побудовою особливого гармонійного світу, синтезувавши багатство емпіричних вражень та глибоку роботу думки в універсальній символічності поетичного слова. Розуміючи, що «поезія володіє потужною енергетикою, здатною вплинути на свідомість» [5, с. 345], Кольридж передбачив за багато десятиліть до появи модерністського розуміння ролі митця у суспільстві важливість креативної позиції поета у вирішенні суспільних конфліктів через «потужне слово, подібне Орфеевому співу» [4, с. 147], яке у специфічному світі, зітканому з екзистенційних рефлексій митця, як у дзеркалі, відтворює власну історію сущого.

Список використаної літератури

1. Дьяконова Н. Я. Английский романтизм. Проблемы эстетики / Н. Я. Дьяконова. – М.: Наука, 1978. – 209 с.
2. Елистратова А. А. Наследие английского романтизма и современность / А. А. Елистратова. – М.: Издательство АН СССР, 1960. – 505 с.
3. Клен Ю. Спогади про неокласиків / Юрій Клен // Твори: у 5-ти т. – Торонто, Канада, 1960. – Т. 3. – С. 109–163.
4. Кольридж С. Т. Избранные труды / С. Т. Кольридж. – М., 1987. – 350 с.
5. Маленко О. О. Лінгво-естетична інтерпретація буття в українській поетичній мовотворчості (від фольклору до постмодерну): монографія / О. О. Маленко. – Х., 2010. – 488 с.
6. Халтрин-Халтурина Е. В. Поэтика «озарений» в литературе английского романтизма: Романтические суждения о воображении и художественная практика / Е. В. Халтрин-Халтурина. – М.: Наука, 2009. – 350 с.
7. The works of Samuel Taylor Coleridge: prose and verse / S. T. Coleridge – Publisher Philadelphia : Thomas Cowperthwait & Co., 1843/ – 588 p. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://archive.org/details/worksofsamuelt00cole>

Романишин Н. И. Поэзия Семюэла Тейлора Кольриджа в контексте национальной идентичности.

Аннотация

В статье освещены особенности национально-творческой тематики в поэзии английского поэта-романтика С. Т. Кольриджа, проанализированы пути актуализации основных концептов национальной идентичности – «нация», «народ», «родина», раскрыты факторы, которые отображают динамику субъективных эстетических и идеологических позиций поэта, представляющих оригинальную плоскость мировидения.

***Ключевые слова:** Семюэл Тейлор Кольридж, английский романтизм, художественная литература, концепт, метафора.*

Romanyshyn N. I. Samuel Taylor Coleridge's poetry in the context of national identity.

Summary

The article is devoted to the analysis of Samuel Taylor Coleridge's poetry in the context of national identity. Themes that represent the basic notions of nation, people, motherland have not been treated properly in modern literary criticism and linguistic poetics. The material for investigation consists of two remarkable poems – Ode To The Departing Year and Fears in Solitude. The object of the study is national identity concepts in Coleridge's lyrical poetry and poems. The subject of the study are stylistic, conceptual and cognitive features of selected verbal images that embody the notions of power, national and individual destiny, their symbolic, axiological nature. The aim of the article is to study the peculiarities of fundamental concepts of national identity representation, which have not been studied in domestic and foreign linguistics. The personality and poetic heritage of the poet was enshrouded by the halo of mysticism and cosmopolitanism. Scholars concentrated primarily either on philosophic background or on the religious views of the poet, avoiding to refer to his creative writing as nationally specific. The deep insight into the cognitive creative processes and their results embodied in the poetic formulas of the author, however, reveal the fact that poetically interpreted concepts «nation», «people» and «motherland» are ambiguous and blurred and result from aesthetic intentions of the poet and represent the original plane of world view. Literary and semantic planes of concepts' actualization are ambivalent and create a certain type of antithesis.

Key words: Samuel Taylor Coleridge, English Romanticism, fine literature, concept, metaphor.

УДК 811.112'81'37

Романова Н. В.,
доктор філологічних наук,
доцент кафедри німецької мови
Херсонського державного університету
E-mail: natalroman@mail.ru

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТЕКСТОВОЇ СЕМАНТИКИ СУЧАСНОГО
НІМЕЦЬКОМОВНОГО СЛОВА «ANGST / СТРАХ» (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Т. БРУССІГА
«AMKÜRZERENENDEDEPERSONNENALLEE» ТА РОМАНУ Р. ЇРГЛЯ «DIESTILLE»)**

Розглянуто емоцію страху як психологічну і лінгвістичну категорії. Виділено та інвентаризовано джерела виникнення цього феномена в сучасній німецькомовній художній прозі, номінованій національними літературними преміями. Проаналізовано семантику найменування страху Angst на макро- і мікрорівнях художнього тексту.

Ключові слова: страх, активатор страху, емоція, емоціогенна ситуація, семантика.

Страх є однією із найсильніших негативних базових емоцій [2, с. 126]. Цей феномен у психології розуміють як емоційну реакцію «людини чи тварин на справжню чи мниму небезпеку» [3, с. 184]. Експериментально доведено, що активаторами страху можуть стати будь-які інші емоції, зокрема емоція інтересу, емоція подиву, а також когнітивні процеси (спогади, образи об'єкта (носія емоційного стану), уявлення) чи біль, самотність, неочікувана зміна стимуляції, блискавичне наближення об'єкта тощо.

Виокремлюють два різновиди страху: природжений і набутий. Природжений страх пов'язаний із біологічно запрограмованими стимулами, набутий – з особливою формою навчання, що отримав назву «соціальне запозичення» [1, с. 292–306].

Вважається, що страх має різні форми: від побоювання до переляку, тривожного очікування, паніки [4, с. 206]. На тлі сказаного цілком зрозумілою є зацікавленість лінгвістів специфікою вербалізації цієї емоції. Маємо значні здобутки в галузі фонетики (А. А. Калита, Р. С. Сакієва), словотвору (Н. Н. Кислиціна, Т. Ю. Колясева), граматики (Р. І. Бабаєва, Н. А. Багдасарова, Н. Н. Орлова), лексикології (Л. Г. Бабенко, Є. А. Монастирська), зіставної семантики (О. В. Расточинська, О. Д. Тарасова), художнього тексту (В. М. Карловська, М. В. Остроумова), дискурсу (М. Д. Городникова, Ю. С. Старостіна), концептології (Г. С. Бородкіна, Є. Ю. Бутенко, В. І. Карасик), когнітології (М. А. Федоров, С. Л. Фесенко, А. Ю. Шаюк). Попри незаперечні